

62 Lib. I. De publica Martyrum

nomine Deorum, quale Amalacitae in vexillis scriptum præferebant, sed in nomine *Iehouah*, seu *Iesuah*, quod in vexillis nostris resplendet, haec Victoria parta est: hoc ergo nomen in clamatum, & publicè ostentatum, vexillum nostrum est solempne, & triumphale.

238 Sic Martyres, in publica Fidei Christianæ testificatione, sibi pro vexillo salutis triumphali assuebant sanctissimum Jesu Christi nomen; quod quidem tanquam vexillum splendidissimum erigebant, & explicabant, quoties illas voces iterabant; *Christus, Jesus Christus, Christianus sum*. Propterea appellantur Martyres, vel Ecclesia in suis Martyribus pugnans, & triumphans; *Terribiles ut castrorum acies ordinata*. Canti. 6. v. 3. & 9. Ex Hebreo transferas cum R. Salomone, & R. Abenezra, & aliis communiter: *Formidanda ut vexillata*: formidanda (explicat R. Salomon) Fortibus suis militibus, ut castra Regum, que vexillis insignita sunt. Alii vertunt: *terrefaciens inter vexillatas*. Sebastianus Munklerus: *Terribiles ut vexillares exercitus*. Ex Graeco nonnulli efferunt: *Splendens, fulgurans, radios emittens, ut vexillata acies*. Haec omnia veluti dígito ostendunt selectos, & congregatos Ecclesia milites, ad Martyrii certamina, qui uti viri verè magni, mirabiles, & potentes stetere in magna constanza tempore certaminis, omnia fortiter superarunt, nihil reformidarent, universas Tyrannorum machinas evererunt, & proculeaverunt. Et quid mirum? si illis erat Jesu Christi nomen ore, & corde saepius iteratum, pro vexillo victoriali terrefacierte, radios emitente, imo & pro vexillata acie, & vexillaribus exercitu-

Cant. 6. 3.
R. Salo.

Martyres
formidabi-
les à tesi-
nomine.

Pf. 109. 3.
Martyres
milites cum
vexillo
splendidif-
fimo.

Alcaſar.

Martyrum
lingua splen-
didissima.

citor Matt. 10. 18. *Dabitur vobis in illa hora Matt. 10. quid loquamini: non enim vos esis, qui loqui- 18.* quimini, sed *Spiritus Patris vestri, qui loqui- tur in vobis*. Erant planè Martyrum linguae Christum confitentium aliae solis, five radii splendidissimi, vexillum militare, & triumphale, ubi sanitas, id est Jesu nomen, divinissime promicabat. *Sol victoriae Martyribus exortus*, qui præ alias Jesu Christi nomen timuere, ac reveriti sunt, tantum ei cultum exhibentes, ut ob illius testificationem, acerbissimum pertulerint Martyrium. Quid mirum, si Christi nomine roborati in ejusdem nominis defensione hostibus se fortiori objecerint, eorumque invasiones, omnesque insidias, & machinationes, aut repulerint, aut in se receptas infregerint?

C A P. V.

In publica Martyrum confessione fulgent ni-
mioperè pulchritudo, & robur VERIATIS, quam suo sanguine obsignarunt.

240 Lanè, nemo verum esse non fatebitur inesse Veritati, & eximiam pulchritudinem, & robur eximium. Quid enim veritàte formosius? quid fortius? Hippocrates Epis. ad Philopæmenem, veritatem depingit quasi mulierem pulchram, magnam, simpliciter ornatam, illustrem, ac splendidam, cuius oculorum orbes puro lumine nitabant; ut astrorum, ac stellarum fulgorem imitari viderentur. Ägyptii Judices, qui & Sacerdotes erant, imaginem ex sapphiri gemma confectam coll. appensam gestabant, quæ vocabatur *Veritas*, ut meminit Aelianus lib. 14. c. 34. Putaverim, hanc veritatis effigiem ex sapphiri potius, quam ex alia pretiosa gemma efformari, ut eximia ipsius veritatis pulchritudo demonstraretur: *Saphir enim Hebreo, Syro-Sapphirus que sermone pulchra dicitur: uti obseruantur veritatis S. Hiero. Guili. Stuchiis in perlipum Arria- 1. & Matt. Martin. in suo Lexic. Dici enim putant saphir à radice saphar, quod est ornare, pulchrum, seu speciosum esse: qualiter sapphirus est, ob cæruleum, seu purpureum colorem, & punctorum aureorum distinctio- nem, & ornatum ad cælestium stellarum similitudinem. Exod. 24- 10. *Quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum serenum est. Accedit Pythagoras, qui (ut refert Aelianus Var. lib. 12. cap. 56.) dicere conveverat, Veritatem esse rerum omnium pulcherrimam. Et S. August. de vera Religione: Quid speciosius ipse veritate? Et lib. 10. confessio. cap. 23. uisque adeò veritatem pulchram esse, existimat, ut beatam vitam dixerit, nihil esse aliud, nisi gaudium de veritate.**

241 Pro eximia ejusdem veritatis pulchritudine, sat est legere librum Eldra 3. cap. 3. & 4. ubi pulchre, & nervosè evincitur veritatis robur, & hujus roboris principatus; & carmen ponitur, five epinicion veluti triumphale cani solitum vñtrici veritati: *Super omnia vincit Veritas: magna est Veritas, & prævaler. Clemens Alexandr. lib. 6. Strom. Scribit angusto, & maximè honorato nomine veritatem vocari Regiam: Principium magna virtutis, ô Regina Veritas. Quo formositas, & potentia veritatis ostenditur. Et, ut paucis concludam, quid veritate venustus, & fortius, quandoquidem Deus ipse appellatur*

*Deus ve-
ritas.*
1. 15. 16.

Jo. 14. 16.

*Martyrum
ora pulchra
à veritate.
S. Nazia.*

Gen. 2. 7.

Hirschuni.

*Factus homo
præclarè: Necesse est, ex hominis ore nullum
in animam effundi sermonem, qui non veritate omnimoda
vera loquen-
tem.*

3. Augus.

Testificatione Cap. V.

63

latur in litteris inspiratis *Veritas?* Deuter. 32. 4. *Deus fidelis: illi vertunt: Deus verax: & in Hebreo est per abstractum, Deus émuna, id est Deus veritas. Iaia 65. 16. Qui benedicitur in Deo amen, id est in Deo vero, seu Veritate. Apoc. 3. appellatur Christus amen, id est, Veritas, Qui Joann. 14. 16. se clarè, & perspicè dixi Veritatem: Ego sum veritas, & vita. Hanc ergo veritatis pulchritudinem, & potentiam resplenduisse mirum in modum in publica Martyrum confessione in confessio est, & efficere nitor.*

242 In primis, *Veritas* ipsa sibi delegit Martyrum ora, in quibus vultus ejus lucidus, & jucunda maiestate perfusus se proderet, dum illorum linguas, ut sonorum plectrum, ad loquendum accipit. Propterea à S. Nazianz Orat. 18. appellantur Martyres, *Veritatis praconia*. Atqui, veritas in externa Martyrum confessione refonans, est ille *Spiritus veritatis*, qui à primo hominis oru datus fuit ad sermones moderandos magno tū rationis, tū orationis decore. Genes. 2. 7. *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vite; & factus est homo in animam viventem. Divine inspirationis, seu spiraculi metaphorā designatur non solum animus rationalis, sed etiam (ut nonnulli Patres volunt) *Spiritus ipse Sanctus, Spiritus veritatis*, qui datus homini est in gratia, & Sanctitate productus: Cum sua inspiratione, que est *Spiritus Sanctus, inspiravit Deus in homine*, ait Hirschuni, ut refert Fagius in Genesim. Ferebatur haec divina inspiratio in hominis faciem, quia ibi os, & lingua ad exprimendos omnes animorum sensus, atque adeò ipsum veritatis spiritum per gratiam internè commorantem, qui verbis tē prodit, ac se maximè videndum, atque cognoscendum exhibet, & vocem animalium nunciam modificat, dirigit, & gubernat, ut non nisi vera loquatur. Ideò homo dicitur factus in animam viventem, five ut Chaldaeus vertit, in animam loquentem. Ubi S. Pater Antiochus Honil. 66. de veritate, ita*

*factus homo præclarè: Necesse est, ex hominis ore nullum in animam effundi sermonem, qui non veritate omnimoda vera loquenter; ut Spiritus ille veritatis, qui idem Deus est, intelligatur in hac carne sibi delegisse domicilium, qui per hoc apud omne hominum genus comperiatur veridicus. Nellibi sanè resplendet magis veritatis spiritus, quam in publica Martyrum testificatione, qui veritatis testes sunt, & præcōnes illustrissimi: & in quibus *Spiritus veritatis* sibi domicilium selegit, ut ipse comperiatur veridicus, & ipsi nullum effundant sermonem, qui non veritate omnimoda natatur, quam suo sanguine, ne, & nece obsignant, & sanciunt. Ideò pro, inspiravit, est Hebraicē napach, quod (uti supra observavi) significat flatum emittere, sive dum quis vivit, sive dum quis moritur. Quasi eò spectaret inspiratus ille veritatis spiritus, ut Martyres veritatem publicè testificantur; & pro illa afferenda, & propugnanda mortem subirent, ut libentissime, & generosè subirent eximia ejusdem veritatis formositate recreati & illeci divinitus. Ut enim eleganter S. August. Epist. 9. *Incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quam Helena Graecorum. Pro ista enim fortius Martyres nostri adversus hanc Sodomam, quam pro il- la mille heroes adversus Troiam, dimicaverunt.**

243 Quærit ingeniose idem Augustinus P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

tom. 10. Ser. 117. qui est 1. de Martyribus:

quomodo sit illa purpura Vatis sententia Ps. 115. 2. *Ego dixi in excessu meo: omnis Ps. 115. 2.*

*Omnis homo
mendax.
S. Augus.*

*Non sic
Spiritus ejus: ut non essent mendaces, sed ut nam spiritus
veritas
non ipsi loquebantur, sed Spiritus ejus. Addu-
citque in hujus responsionis firmitudinem,
Christi verba Matt. 10. 19. relata supra num.*

*239. Etenim, cum Spiritus Sanctus sit Spiritus veritatis, non nisi ad veros sermones effor-
mandos, omnis mendacit expertes, simula-
tionis, & falsitatis, Martyrum linguas gu-
bernare potuit: in quorum corde, & ore ver-
itas ortu cælestis, & magni Patris filia ver-
satur, velut in propriis domiciliis suo splen-
dore, & pulchritudine dignissimis.*

244 Sed aliam reponit, ad Augustini dubium, responsionem S. Chrysostomus in Psal.

Ps. 115. 2.

*115. existimat enim, nullum excipi hominem
a Regio Vate, cum profert: Omnis homo
mendax. Nam Martyres, qui tantoperè ve-
ritatem coluerunt, humanæ naturæ terminos
quodammodo album recentendos. Ejus ver-
ba sunt. Omnis homo, qui hanc vitam amat,
mendax est; qui verò in virtutibus illam trans-
mittit, mendax non est; eo quod qui talis est,
non sit homo, sed Deus. Inuit hoc etiam respon-
sum, idem Doctor Augustinus ibidem:
Quomodo habemus ostendere, & Scripturam
veracem, & Martyres veraces? Respondet
interrogando: An forte Martyres non fuerunt
homines? Sanè illi divinioris, augustiorisque
naturæ videntur fuisse homines, dum in eo-
rum cordibus, & orbibus veritas resulgebatur, etiā
inter dira tormenta, & mortem immanissimam.*

*S. Chrys.
Et quia non
homo, sed
Deus.*

S. Augus.

*245. D. Petrus Christianæ Ecclesiæ apex
interrogatus apud Cæsaræam Philippi, illam
editit illustrissimam divinitatis in Christo in-
habitantis confessionem: Tu es Christus Fi-
lius Dei vivi, Matth. 16. Pro cujus veritatis
assertione in Crucem actus edidit tandem ani-
mam. Quid subinde? Vocatur à Domino
Bar-Jona: Beatus es Simon Bar-Jona, qui ca-
ro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus,
qui in calis est. Ast quid Bar-Jona sonat Sy-
rio, Hebraicoque sermone idem omnino est, ac
filius columba, id est, Spiritus Sancti, vel Christi
Domini, qui Columba appellatur; &
per quos Pater Petrus afflavit, & linguam
ejus gubernavit: ut loquitur S. Damascenus
Oratio de Transfigur. Jesus hunc ut
Deus, afflat, ac per eum loquuntur. Sanè, Pe-
trus non naturæ, sed Dei Filius jure merito
appellatur, imo, & in Deorum numerum re-
fertur, dum totus est in veritate afferenda,
& propugnanda usque ad Crucis supplicium;
Filius columba dicitur, id est columba ob præ-
claram veritatis testificationem. Est quippe
columba commodum Christianæ veritatis em-
blema, ut quæ simplex animal, mansuetum,
inoxium, candidum, à dolo, & fraude alienum. Quod sibi voluit mundi liberator*

*Matt. 16.
17.*

*Petrus veri-
tatis prece,
filius colum-
ba, id est
Dei.*

S. Dama.

*F 2
Matt.*

64 Lib. I. De publica Martyrum

Matt. 10. 16. Christianos omnes alloquens: *Estate simplices sicut columbae.* Nam simplicitas in divinis litteris, & veritas, idem sunt. Proverb. 28. 6. ubi LXX. dicunt *ambulate in veritate, noster Interpres vertit, in simplicitate.* Et S. Thom. 2. 2. quæst. 111. art. 3. ad 3. subjicit simplicitatis virtutem virtuti veritatis, à qua tantum ratione distinguuntur; docetque, illam nominari simplicitatem, ex eo quod non tendit in diversa, ut videat aliud intendat interius, & aliud praetendat exterius. Imò putaverim, columba designari illam veritatis confessionem, quæ signum à Martyribus editur inter cruciamentorum apparatum, & irrogationem. Est enim apud Hebreorum Theologos columba, Jona, à verbo janach, id est, moerore affectit, affixit, spoliavit, depopulatus est; quod avis hæc accipitrum, & aliorum rapacium altum injuriam sit exposita, ob ingenium simplex, & naturæ candorem decore, & venustate concinnae.

Ecclesia in suis Mar. columba veritatis Can. 1. 14.

Chalda.

LXX. Oculi Ecclesia duas columbae.

S. Nyss.

Can. 5. 13. S. Nyss.

*sit laus perfectissima; quod nihil, quod non subsistat in rerum natura, nihil erroreum, nihil vanum, præter ipsam rerum veritatem, velut umbratili quodam simulacro fraudulenter representent, sed ipsissimam veritatem intueantur, erroneous hujus vita spectris, & imaginibus nequaquam admitti. Vides, per oculos columbis lacte ablatis similes candidam, ac fine suco veritatem designari? Tales omnino sunt Martyrum oculi, cujusvis fraudis expertes, non nisi ipsam fidem Christianæ veritatem intuentes, & representantes. Habent hoc ab Spiritu Sancto, Spiritu veritatis eos afflante, & gubernante, qui columba est simplicissima, & cuiuscunq; Christianæ veritatis præses, & auctor. Nam quemadmodum Tartareus Draco, auctor, & tons malorum Satan dicitur à Magno Messia, mendaciu pater, Joan. 8. 44. & de familia Satanæ esse, qui fallaces sunt, Joan. 8. 44. atque ab ipsa veritate discedunt; *Vos ex patre Diabolo estis, cum loquitur mendacium ex proprio loquitur, &c.* Sic qui veritatem student, & illam tenent, & confitentur, de Dei familia sunt, & eorum parens Spiritus veritatis Sanctus. Quare quod majori quis animo est, & diviniori, eò magis à mendacio refugit, ac publicè testatur veritatem, omni prorsus tormentorum formidine longè amandata. Divine Tertullian. lib. aduersus Valentianos cap. 2. & 3. Christum columba demonstrare solita est, serpens vero tentare. Illa & à primordio divina pacis præceps: ille à primordio divinae imaginis præde. Ita facilis simplicitas sola Deum, & agnoscere poterit, & ostendere. Abscondat itaque se serpens quantum potest, totamque prudentiam in latebrarum ambigibus torqueat, alte habitet, in cœca detrudatur, per amfractus seriem suam evolvat, tortuose que procedat, nec semel totus, lucifuga bestia. Nostra columba domus simplex, etiam in editis semper, & aperitis, & ad lucem, amat figuram Spiritus Sancti, orientem Christi figuram. Nihil veritas erubescit, nisi colummodo abscondi. Porrò dum Martyres publica confessione, & passione Christum demonstrant, ac Deum esse ostendunt, hoc tribui debet columbae simplici, id est veritatis principi Spiritui Sancto: qui per eorundem Martyrum verba, ac tot ora, quot vulnera, Christianæ veritatis pulchritudinem omnium oculis, & auribus subjecit, quasi è claro, & illuftri flagio, ut venerationi sit, & adoretur ab omnibus; interim mendaciu principe Stygio Serpente, humi repente, pulverem lambente, & è tenebrioso spelæo non nisi Tyrannorum sermones ostentante, mendacii veneno litos.*

248 Aliter publicam divinæ veritatis testificationem commendo. Etenim censeo, appellari Ecclesiam in suis Martyribus christianam veritatem publicè testificantibus, *eleclam ut sol.* Cant. 6. 9. Pro eleclam ponitur vox Hebreabar, id est, pura, munda, lucida, ut sol. Atque ita effert Sebastianus Munsterus, *lucida ut sol.* Fidei catholicæ veritas laudatur à pulchritudine. Est enim commodum veritatis hieroglyphicum sol purus, & lucidus, ut notat Pierius lib. 44. Clemens Alexand. in Adhorta, ad gentes, & S. Gregor. Nyssen, qui veritatem appellant anime Solem, & splendidam, ac luminosam: nam ut sol mundum, sic illa animam illuminat, fugatis errorum tenebris. Audi Magnum Gregorium in Cantica: *Sol efficitur, &c.* Quo sit, ut hac oculorum Ecclesie

confessionem pulcherrimos, ita laudat Sponsa Cant. 5. 12. *Oculi ejus sicut columba super rivos aquarum, quæ lacte sunt lotæ.* Arredit summoper Nysse interpretatio Orat. 13. in Cantica, ubi eleganter expendit, quid sit oculos istos lacte ornari. Hæc illius verba: *Verè hoc in lacte observatum est, solum inter humida proprietatem hanc habere, quid in eo nullius rei simulacrum, ac similitudo conspiicitur, &c.* Quo sit, ut hac oculorum Ecclesie

Ecclesia sonans, ut Sol in Mar. tyribus.

Can. 6. 9. S. Nyss.

Veritas ut Sol.

S. Gregor.

Testificatione, Cap. V.

65

tatis manifesta. Pro eleclam ut sol, vertit Aquila (ut refert S. Ambros, lib. de Isaac, & Anima cap. 7.) *sonans sicut sol.* Quod S. Doctor sic explicat: *Quod autem Aquila ait sonans ut sol, videtur illa axis celestis conversio, solisque, & Luna, & stellarum cursus, & concentus globorum exprimi.* Splendet veritatis pulchritudo ut sol, sonat Spiritus veritatis in Martyrum ore, & linguis, ut cælestis concentus: speciosè, & harmonice res tota peragitur. Ut enim venit S. Petrus Damiani Serm. 62. de S. Stephano Christum confitente impavidè inter ostentata cruciamenta: *Tunc vox liberior & illorum coribus ferme exacuitur veritatis, totoque Martyrem rapit sibi Spiritus Dei, & ex ejus ore fonantiori organo modulatur.* Neque illi defuit, dum veritatem proderet, folis splendor, puritas, & munditas: nam Acto. 4. 15. dicitur. *Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angelii:* id est, splendidam, gloriosam, venustissimam. Quid hoc? S. Petrus Damiani: *Quia infuso Spiritu libertatis, ignitus animus in lucem veritatis erupit.* En tibi Martyrem electum, purum, lucidum, & sonantem ut solem; dum veritatis Spiritu afflatus Christianam confitetur veritatem.

Veritatis Fortitudo.

249 **A**cbedo jam ad Veritatis fortitudinem in Martyrum confessione, & passione clarè, latèque fulgentem; & licet omnibus machinis oppugnatam, nunquam expugnata. Atqui eò spectabat horrificus tormentorum apparatus, & multò magis tormentorum atrocitas, & multiplicis mortis varietas in Martyres expromptæ; ut mendacium extorqueretur, nempe, ut negarent se esse Christianos, & veritas fidei christiana expugnaretur, & opprimeretur: ut sapienter offendit Tertullian. in Apologetico cap. 2. cuius verba suprà habes num. 228. Sed tunc clarior triumphat veritas, cum acrius premebat: quemadmodum enim magnificè S. Hilarius lib. 7. de Trin. non procul ab initio: *Magna vis est veritatis, quæ cum per se intelligi non possit, per ea tamen ipsa, quæ ei adversantur, eluet; ut in natura immobilis manus, firmitatem naturæ sua, quotidie, dum attentatur, acquirat.*

250 Illa Canticorum verba c. 5. 15. *Cru- ra illius columnæ marmoreæ, quæ fundata sunt super bases aureas,* referenda omnino sunt ad Ecclesiæ Martyres, quos divini Patries appellant non semel Ecclesiæ columnas. Sic Theodoretus Ser. 5. in Juventinum, & Maximum MM. S. Ephrem serm. 1. de SS. Martyribus, quorum effata alibi donabo. Etenim, vocantur Ecclesiæ, & fidei columnæ, ob infatigabilem constantiam, fortitudinem, & robur eximium in perferendis cruciatibus pro Dei causa, & veritate propaganda: uti obseruant Doctores alibi referendi. Illud unum hic expendo, hujusmodi crura, ad instar columnarum marmorearum, aureis imiti basibus: *fundata super bases aureas.* Quid istuc, quælo? Dixeris, Christianam veritatem aureis designari basibus, cui omnen Martyrum fortitudinem, & robur, securè innaturat: dumque his aureis basibus insident, tameti concutiantur, non sternuntur quidem; & licet impellantur, non pro-

P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

S. Nyss.

Job 38. 22

Firmi Veritatis pedes mendaciorum sunt debiles

Zach. 8. 24

Can. 5. 14

Prov. 1. 22

15.

Veritas ferrea est;

& apud Pseudum Chrysotima, filia;

flos.